

**Francisco Andreví i Castellà
(Sanaüja 1786 - Barcelona 1853),
músic segarrenc¹**

XAVIER PUIG I ORTIZ
Músic, director de la Coral Ginesta

Presentació

L'objectiu d'aquest treball és donar a conèixer la figura del músic segarrenc Francisco Andreví, i aprofundir els seus aspectes biogràfics. Es tracta, aquest cas, d'un personatge força oblidat, molt més que altres contemporanis seus com Eslava o Carnicer (als quals per cert havia guanyat en oposicions) dels quals ja n'existeixen importants estudis. I m'he engrescat en aquest treball per reparar aquest buit, ja que crec sincerament que la seva obra i qualitat artística estan ben bé a l'alçada d'aquests. Podríem trobar-hi motius polítics en aquest oblit, els mateixos que el feren exiliar-se, o el fet d'especialitzar-se en la música sacra, lluny del gènere de moda en aquell temps: l'òpera (que sí cultivà Carnicer, per exemple). Així doncs, si bé en vida seva gaudí de certa reputació, sembla que, finida aquesta, caigué en l'oblit dels arxius.

1. Aquestes pàgines són la primera part d'un estudi més extens la segona part del qual (*L'obra de F. Andreví*) es publicarà en una altra ocasió.

Malauradament, sol ser més conegut i reconegut fora de la terra on nasqué que en ella, i així, m'he sorprès en trobar un capellà a Sevilla que parlava entusiasmadament d'Andreví o comprovar el bon coneixement d'aquest músic al Palacio Real de Madrid. Sense anar més lluny, la ciutat de Barcelona el té homenatjat amb un carrer prop del Camp de l'Arpa: el passatge d'Andreví. Seria, doncs, de justícia reclamar el seu lloc d'origen, i procurar el coneixement i reconeixement a la Segarra i més concretament a Sanaüja, com ho féu Tàrraga, en el seu moment, amb el seu fill i també músic i contemporani d'Andreví, Ramon Carnicer.

Tant de bo, doncs, aquest treball faci més popular a casa nostra (i a la seva) aquest brillant personatge en la música sacra espanyola del segle XIX, i qui sap, inciti a treure la pols de les seves obres, que afortunadament es conserven majoritàriament, en molts arxius de la península.

La vida de Francisco Andreví

Els inicis

"Als diset del mes de novembre del any mil setcents vuitanta sis (...ha estat batejat...) Francisco (Anton Pere) Andreví y Castellá, fill legítim y natural dels conjuges Dot Andreví y Boixadera y María Andreví y Castellà de dita villa de Sanahüja, nat dit dia mes y any a la una hora de la matinada. (...)". Aquesta partida de baptisme que es troba en el Llibre de Bateigs V (pàg.960), de la parròquia de Sanaüja ("Bisbat d'Urgell, principat de Catalunya, corregiment de Cervera"), és la primera notícia que tenim del personatge que pretenem biografiar; un dels compositors espanyols més grans, que seria, del seu temps. Ricard Matas i altres afirmen que els seus pares provenien d'Itàlia, però, si bé el cognom paternal ho pot fer suposar, no hem pogut confirmar-ho. "Fill de pares pobres, però honrats" diu Fargas², o "d'una família molt modesta" ("Histoire de la musique", Lavignac), es dedicà "des de la seva infantesa" a l'estudi de la música, rebent la seva primera educació servint d'escolà

2. *Necrologia* a "Diario de Barcelona" (28-XI-1853).

durant nou anys a l'església de la Catedral de la Seu d'Urgell. Aquesta informació, extreta d'una relació dels mèrits, títols i serveis que testimonia l'arquebisbe de València el 1830, i que es conserva entre els papers de la Biblioteca Nacional de Madrid³, desmentiria les dades exactes de Fargas segons les quals havia servit a l'escolania de la Seu d'Urgell dels vuit als "catorze o quinze" anys.

Allí ja coincidiria per primer cop amb Ramon Carnicer, un noiets tres anys més jove que ell que, provinent de Tàrrega, que inicià igualment els seus estudis musicals a l'escolania de la Seu. Ambdós esdevindrien reputats i es retrobarien, uns 40 anys després, a Madrid.

Formació i primeres ocupacions

Marxà llavors, a Barcelona, on començà els seus estudis eclesiàstics i continuà els de música amb l'orgue, sota el mestratge del Pare Joan Quintana, nascut a Manresa el 1775, organista del convent del Carme i de Sta.Maria del Pi, i la composició amb el reverend Francisco Queralt, mestre de capella de la Catedral de Barcelona nascut el 1740 a Les Borges Blanques (en la mateixa diòcesi que Andreví) i mort el 1825 a la ciutat comtal. Estudiaren l'orgue també amb el mestre Quintana personatges tan reputats com Bernardo Calvó Puig, Primitivo Pardás o Vidal i Rovira, mentre que coincidí Andreví en l'aprenentatge del mestre Queralt amb Mateo Ferrer, posteriorment organista i mestre de capella de la Catedral de Barcelona, o amb Juan Bros, que seria mestre de capella a la Catedral de León, i de qui admirava la seva música, la qual, diu Borlignieux⁴, interpretà sovint a la Catedral de Bordeus, anys més tard. Segons Fargas, també, als 18 anys (1804-1805) el jove Andreví ja feia d'organista a l'església de religioses de Santa Teresa, per passar després, amb la mateixa funció, a l'església de les Magdalenes. Per informació del mestre de capella de la catedral de Sogorb a finals del segle XIX, José Perpiñan⁵, i recollida per Pedrell en el seu Diccionari, sabem que abans del febrer de 1808 (quan es presentà a la mestria de dita catedral) exercia

3. Llegat de F.A.Barbieri.

4. *Juan Bros* separata de "Archivos Leoneses" núm. 49-1971, pp.197 i ss.

5. *Cronologia de los maestros de capilla* de la S.Iglesia Catedral de Segorbe a "La música religiosa en España", desembre de 1897, núm. 24, pp.380 i ss.

també el càrrec d'organista al Convent de Senyores de Junqueras de l'ordre de Santiago, a Barcelona. Aquest mateix autor diu sobre Andreví que "als 18 anys era reputat destre organista i hàbil compositor".

A l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera es conserven tota una sèrie de quaderns pertanyents a Andreví datats entre 1802 i 1806. Es tracta d'obres d'altres autors catalans (J.Vila, Soler, Casanovas, Ferrer, A.Coderch o A.Mestres), un bon nombre d'elles dedicades a l'orgue, copiades i per a l'ús i estudi del mateix Andreví, la qual cosa demostra la seva intensa dedicació i aprenentatge de la música en aquella època.

Les primeres oposicions i magisteris

Aquell any 1808 seria molt actiu per Francisco Andreví. Al gener es traslladà a Tarragona per optar al magisteri de capella de la catedral d'aquesta ciutat, plaça vacant per promoció de l'anterior beneficiari, D.Melchor Juncà, presbíter. Celebrats els exàmens entre el 23 de gener i l'1 de febrer, tots els examinadors van proposar a l'il·lustre Cabildo, únic en primer lloc i amb quatre vots, a D.Francisco Andreví, natural de Sanaüja. El Cabildo, però, no el nomenà mestre de capella. Fargas (i amb ell molts d'altres), que erra la data d'aquestes oposicions i les situa el 1805, quan "ben just havia complert els 19", justifica la negativa del Cabildo per la seva curta edat. No podem desmentir aquesta possibilitat, encara que tenia 21 anys, però també es podria deure a noves aspiracions del jove músic, ja que no pas gaires mesos després, exactament l'1 de juny, prèvies oposicions per correu (enviant documents i composicions), fou escollit com a mestre de capella i organista de l'església parroquial de Tafalla (Navarra), càrrec que tampoc arribà a ocupar.

Fargas i el seu sèquit confonen, molt probablement, la ciutat, en citar unes oposicions amb unes mateixes característiques i esdeveniments a Tarifa (Càdis), de les quals dubtem (especialment per la llunyania d'acció en la inicial carrera d'Andreví) i, si més no, no en tenim cap notícia oficial i fiable, la qual cosa atribuïm a una confusió.

En carta des de Tafalla a Andreví de 1814 (molt posterior) se li comunica que, havent-lo escollit, el mestre de capella de la Catedral de Pamplona, el dia esmentat, per davant de l'altre opositor D.Ciriaco de Olave, i amb una assignació de 14 reals diaris, se l'avisà per dues o tres vegades sense rebre resposta, la qual cosa atribuïen a trobar-se tancada la ciutat de Barcelona amb motiu de la guerra contra els francesos, o per altres "acasos inopinados". Així és que després d'esperar-lo un any, i sentint-ho molt el patronat, es referen oposicions i el 31 de juliol de 1809 fou nomenat pel càrrec D.Nicolás de Ledesma. Certament, els francesos s'havien fet forts a la ciutat comtal que havien anat ocupant en el transcurs de tot aquell any, i és possible que Andreví no rebés la notícia d'aquella elecció. Però els "acasos inopinados" també podrien ser unes noves oposicions del músic segarrenc.

Efectivament, la plaça de mestre de capella de la Catedral de Sogorb (Castelló), havia quedat vacant per mort de D.Francisco Santafé, el 26 de febrer d'aquell any 1808. Opositaren al càrrec el mestre de capella i organista de Vinaròs, Ramon Gomis, i el llavors organista en el Convent de Senyores de Junqueras de Barcelona, Francisco Andreví, qui "excedia notablement en la composició de molt treball i fonament, ciencia, gust, estil i també en el bon cantar de les veus y colocació dels instruments" a l'altre opositor⁶. Així és que, tan sols nou dies després de l'elecció de Tafalla, fou presentat pels examinadors i nomenat "nemine discrepante" mestre de capella de la Catedral de Sogorb, el 10 de juny de 1808. Finalment sí prendria possessió del càrrec, però no fou fins després de rebre la prima clerical i la col·lació canònica l'1 d'agost del mateix any, que ocuparia la capellania.

Exerciria el càrrec fins al 1814, deixant gran quantitat de composicions (lamentacions, motets, villancicos,...), i sempre amb bones referències sobre el seu treball, talent i actitud, afirmació que es desprèn de diverses notícies sobre la seva persona, en aquesta etapa. El 4 de

6. A la Biblioteca de Catalunya (Secció de Reserva) es conserven els exercicis d'Andreví realitzats per aquestes oposicions: un Himne "Noli me tangere" a 12 veus, i dos Villancicos "Suenen cantos de victoria" a 4 veus i orquestra, i "Hoy la solfa bien compuesta" a 8 veus i orquestra. A la Biblioteca de Catalunya (Secció de Reserva) es conserven un Villancico "Ya llegó el feliz dia" a 4 veus i orquestra, i un Himne a 12 veus "Noli emulare in malignantibus" d'Andreví, realitzats per l'oposició a Sta. Maria del Mar.

novembre d'aquell mateix any 1808, el Sr. Tresorer fa present al Cabildo, respecte d'Andreví, que "atés el seu mèrit i intel·ligència en la facultat de mestre de capella, la seva honradesa,(...) se li podia augmentar el salari fins a 90 lliures" quan llavors en cobrava 50. El 13 de març de 1809, per indisposició del seu prelat, marxa a una altra diòcesi per rebre les sagrades ordres. Durant les seves absències i malalties el suplia, en la direcció de la capella de música, l'organista D.Rosendo Tortajada. Per les obres datades d'aquell període, podem suposar la formació musical de Sogorb amb 2 oboès, 2 trompes, instruments de corda (violins, violoncel i contrabaix), orgue i un cor notablement nombrós (capellans de la catedral i escolans) doncs trobem obres sovint a 8 veus. Andreví, però, exposa (1 de març de 1813) que per falta de veus i instruments, no es poden cantar, sense burla, les lamentacions, algunes misses i vespres, i demana "presència en el cor" per cantar les seves obres.

El juliol de 1814 és agraciat "en el seu mateix poble" (Sanaüja) amb una plaça d'organista dotada de 8000 reals, manifestant al Cabildo que sense poder-li augmentar el sou, es veuria, encara que amb sentiment, precisat a admetre aquella col·locació. El Cabildo, però, fa un intent "desitjant conservar aquest jove per la seva instrucció, moralitat i qualitats que el caracteritzen" i resolgué examinar els fons de l'Església per augmentar-li el sou, si era possible, fins a 150 lliures, tenint en compte "el seu mèrit, aplicació i treball". Malgrat això, Andreví escriví el 20 de setembre del mateix any, des de Sanaüja, el seu poble natal, manifestant al Cabildo trobar-se malalt i necessitar un altre mes per refer la seva salut.

Ja no tornà a Sogorb. El 12 de novembre se li envià, d'aquesta catedral, un ofici per formalitzar la renúncia del benefici de què gaudia. "Geni de l'art, volà en busca d'horitzons més amplis, i Sogorb tingué el disgust de veure'l col·locat amb un benefici a Sta.Maria del Mar de Barcelona", escriu el senyor Perpiñan. "La mestria de la capella de música de la Catedral de Sogorb no fou de fàcil substitució", continua, doncs restà vacant (suplida per l'organista Tortajada) fins al 5 de maig de 1815, quan se'n féu càrrec el, fins llavors, mestre de capella de la Catedral de Múrcia, D.José Morata.

La maduresa. Sta. Maria del Mar de Barcelona,...

Andreví no ocupà, almenys oficialment, el càrrec d'organista de l'església de Sanauja, perquè renuncià al càrrec de Sogorb (malgrat que no l'exercís d'un temps ençà) després que fos nomenat mestre de capella a Sta. Maria del Mar, on es presentà opositor com a "actual mestre de capella de la Catedral de Sogorb". En realitat, aquella carta datada a 20 de setembre, on justificava la seva absència de Sogorb al·legant motius de salut, devia ser una excusa, ja que el 12 de setembre Andreví signà l'oposició a la plaça de Sta. Maria del Mar, mentre que l'examen públic es desenvolupà entre el 14 i el 25 d'aquell mes. Opositaren a aquesta important plaça, amb el nostre músic, els reverends Anton Coderch, organista de la Catedral de la Seu d'Urgell i natural d'Olot, Ramon Aleix, natural de Barcelona, capellà de Nostra Senyora del Pi d'aquesta ciutat i beneficiat de l'església de Sant Cugat del Rech, Honorat Verdaguer, mestre de capella al Monestir de Ripoll i natural de St. Joan de les Abadesses, Gaspar Feu, organista de la parròquia de Castellterçol i natural de St. Feliu de Torelló, i José Menéndez, mestre de capella a l'església de St. Miquel de Barcelona. Desenvolupats els exàmens, el tribunal (on figurava Anton Casañes, mestre de capella de Nostra Senyora del Palau) graduà "unich en primer lloch" a Francisco Andreví⁷, qui fou nomenat al càrrec el 29 d'octubre de 1814, en substitució del difunt senyor Joseph Cau, anterior mestre de capella de Sta. Maria del Mar, mort el 17 de juny de 1812.

En la mateixa acta del nomenament s'hi inclouen les obligacions del nou mestre de capella, segons les quals, a més de regir la Capella de Música, component la música que es requereixi pel seu màxim lluïment ("fent cada any a lo menos una pessa nova" per cantar-se el dia de la "Circoncisió del Señor") tant per les funcions de l'església (Sta. Maria del Mar) com fora d'aquesta, haurà de mantenir i ensenyar a quatre escolans, dos a casa seva, prestant-los aliments, i dos fora del domicili. També hi ha el salari i "lucros": cent lliures anuals pagades en mitges anyades, a més de l'habitació en la casa propietat de l'església situada "en lo fossar

7. A la Biblioteca de Catalunya (Secció de Reserva) es conserven un Villancico "Ya llegó el feliz día" a 4 veus i orquestra, i un Himne a 12 veus "Noli emulare in malignantibus" d'Andreví, realitzats per l'oposició a Sta. Maria del Mar.

nomenat de las Moreras" que ja havien ocupat els anteriors mestres de capella, les parts dels "lucros" de la Capella corresponents als escolans, la porció establerta en els actes funeraris, i una capellania sota l'advocació de Nostra Senyora instituïda a l'altar major de l'església. Entre aquests escolans comptà amb un nen de set anys, que després hauria de ser cèlebre (professor de solfeig i cant al Reial Conservatori de Madrid, i historiador), l'anomenat Baltasar Saldoni, qui en el seu "Diccionario Bio-bibliográfico de efemérides de músicos españoles" recorda Andreví com el "savi i il·lustre mestre, humil i virtuós sacerdot, lleial i franc amic, i timorat i respectuós ciutadà" amb qui sempre mantingué una "íntima amistat".

L'any següent, 1815, tenim notícia dels primers problemes econòmics. Segons les cartes conservades a l'arxiu de Sta. Maria del Mar, amb data de 26 d'agost, el mestre de capella escriu als senyors Obrers de la parroquia manifestant-los que els músics de la Capella estan descontents pel seu salari i disposats a abandonar-la quan tinguin alguna oportunitat o alternativa, la qual cosa li preocupa i demana que se'ls augmenti el sou. Més d'un any després, concretament el 29 d'octubre de 1816, seria el mateix mestre de capella qui comunicà haver-se-li proporcionat "un nou acomodo que no pot mirar amb indiferència per millorar enterament la seva carrera", i donat que actualment havia de "passar amb suma estretor i tenir que cansar alguns amics per poder subsistir amb la mínima decència,(...) i mantenir els dos escolans i serventa que tota casa necessita", i per "millorar la seva sort i viure amb el decoro i comoditat que ha d'acompanyar al seu estat de sacerdot i mestre", es veia obligat a no menysprear la posició que se li havia ofert, no sense abans comentar-ho a la Il·lustríssima Obra a la qual ha servit amb tots els deures i a qui resta molt agraït per la distinció del seu nomenament. La junta verificà les dades i esbrinà que el nou "acomodo" es tractava de la Catedral de Lleida on, certament, li oferien "uns lucros y salari de consideració mol majors a la que disfruta en la (...) iglesia parroquial". Així és que, atenent "la avilitad tan notoria de dit reverent señor mestre, y que en dificultad se trobaria en lo día subjecte que pugués umplir la vacant que deixaria", i les despeses que suposarien unes noves oposicions, acordaren a 23 de novembre, amb un vot discrepant,

afegir-li al sou de cent lliures anuals que cobrava, 225 lliures més anuals, és a dir: li triplicaren el salari amb escreix.

D'aquesta manera aconseguiren que Andreví es quedés a Sta. Maria del Mar. Fou, però, fins al 1819. Entre els papers de la Biblioteca Nacional es troba un certificat del vicari de Sta. Maria del Mar datat el 26 de novembre de 1818, qualificant Andreví de "sacerdot d'una conducta exemplar, (...) acreditat en tot el temps de residència a la meua església fins el dia d'avui", certificat que presumiblement se li exigiria a l'opositor per optar a una nova plaça. El substituïria al càrrec el segon classificat en les oposicions de 1814: Ramon Aleix.

..., *la Catedral de València* ,...

El 8 de maig d'aquell any 1819 fou nomenat mestre de capella d'una important catedral espanyola: València. Altre cop, realitzats tres exercicis, havia estat proposat pel censor "en primer lloc, per ser les seves composicions les de més mèrit"⁸. Competí, entre d'altres, amb el mestre de capella de la Catedral de Sogorb i successor d'Andreví en aquesta plaça, José Morata, i amb el mestre de capella del Pilar de Saragossa, Antonio Ibañez. Segons les dates de les partitures d'aquests exercicis, les oposicions es desenvoluparen al mes de febrer d'aquell 1819.

Altre cop les notícies que ens han arribat durant la seva etapa a València són reclamacions econòmiques (naturalment, la quotidianitat, el treball diari, tot el que no és polèmic, en definitiva, no consta en els documents). Ara, però, no demanava cap augment sinó, simplement, que se li pagués allò establert. A 29 d'abril de 1824, Andreví sol·licita, per tercera vegada i després de dues peticions sense resposta, que se li pagui el salari de què havia gaudit abans del 7 de març de 1820, data en la qual s'havia vist reduït. Estant la qüestió en un punt "tan urgent i interessant com és el dels meus aliments", rebé resposta segons la qual "l'estat deplorable de les rendes de l'església" no permetien satisfer-li el salari

8. A la Biblioteca de Catalunya (Secció de Reserva) es conserven un Villancico "Suenen cantos de victoria" a 4 i 8 veus amb orquestra, i 6 versos i Gloria Patri del salm "Benedic anima mea Dominum", realitzats per Andreví en aquesta oposició a València.

pel qual havia estat nomenat; així que "enterat el Cabildo que té proposició de millorar la seva sort en una altra església, podrà, si li convé, admetre-la" pagant-li les despeses de viatge i comproment-se a avisar-lo en cas de millorar-se les circumstàncies econòmiques, donant preferència a Andreu per si vol tornar, donada la satisfacció del Cabildo del seu "exercici i bon procedir". No coneixem aquesta nova proposició, però el cert és que Andreu continuà com a mestre de capella a la Catedral de València fins a finals de 1829, com així ho assegura Climent⁹, segons documents de l'Arxiu de la Catedral de València.

D'aquests 10 anys a la Catedral de València són datades gran quantitat d'obres d'Andreu. A més de diverses misses, destaquen els motets dedicats a la nativitat del Senyor, himnes, lamentacions, i una cantata que escriví com a dedicatòria de l'Ajuntament de València a la reina M.Cristina en el seu pas per aquella ciutat (29-XI-1829). En general, es fa palesa l'escassetat d'instruments (els dedicats al culte són, en bona part, per un extens cor i acompanyament de baix continu, tan sols) deguda, potser, a la manca de recursos econòmics (i per tant de personal instrumental) del moment a la Catedral, que les notícies anteriors bé descriuen. Però, sens dubte, l'obra mestra d'aquest període és el segon oratori del mestre Andreu, l'anomenat "El juicio universal" (1822), considerat per Carreras¹⁰ "el millor oratori compostat a Espanya" en el moment, amb un gran acolliment tant per part del públic, en diverses interpretacions (a València, 1827 i a Barcelona, 1836 i 1850, entre d'altres), així com per part de la crítica, com queda reflectit al "Diario de Barcelona"¹¹ després d'ambdues representacions a la ciutat comtal.

... *i la Catedral de Sevilla.*

El 26 de gener de l'any 1829 morí Domingo Arquimbau, compositor de Girona, deixant vacant la plaça de mestre de capella de la Catedral de Sevilla, càrrec que ocupava des de 1795. Andreu es desplaçà a aquesta ciutat per participar en les oposicions, que es desenvoluparien el mes de febrer d'aquell mateix any segons les partitures. Optaren, en renyida

9. *Fondos musicales de la Región Valenciana* vol.I, pàg. 52

10. *El oratorio musical*, pàg.148.

11. 21-XI-1831 i 29-IV-1850.

oposició a la plaça, Hilarión Eslava, mestre de capella d'Osma (recolzat pel poeta i canonge de la Catedral Nicasio Gallego), José Barba, mestre de capella de la Catedral de Girona, José Carlos Borreguero, prebendat tenor de Salamanca, Santiago Aguirre, organista de Granada, i Francisco Andreví, mestre de capella de la Catedral de València, entre d'altres.

L'examen constà de dos exercicis: el primer, un himne polifònic ("Scripta sunt caelo duorum"), a realitzar en 48 hores; i el segon, una composició a 8 veus i orquestra sobre condicions donades i text en castellà¹², a realitzar en cinc dies en absoluta comunicació. Per un exemplar de la proposta del tribunal per aquest segon exercici, que es conserva a l'A.H.C. de Cervera, podem comprovar l'exhaustiva descripció de com havia de ser l'obra, amb diverses obligacions segons els fragments: baix obligat, obligacions d'instrumentació, nombre de compassos, de la forma musical (ària, recitatiu,...), la tècnica compositiva, el tempo o caràcter, algun motiu a utilitzar,... L'informe dels dos jutges qualificà Eslava en el primer lloc en l'obra castellana i el tercer en la llatina, a Barba en el tercer i segon lloc respectivament, i a Andreví en el segon lloc pel que fa a l'obra castellana i el primer en la llatina. Resultant, doncs, amb major puntuació aquest últim, fou nomenat (amb un salari de 200 ducats "de vellón") mestre de capella de la Catedral de Sevilla en acta de 30 de març de 1830, amb 52 vots a favor i 2 vots partidaris d'Eslava¹³.

Perpiñan, i amb ell Pedrell¹⁴, afirmen que, malgrat haver estat escollit, no arribà a prendre possessió del càrrec. La dada és perfectament verosímil ja que tan sols un mes després (30 d'abril, exactament) Andreví es trobava a Madrid signant la petició per una nova oposició, a la qual es presentà com a "mestre de capella de la Catedral de València i electe per igual plaça a la Catedral de Sevilla". Degué restar, la presa de possessió d'aquesta darrera, condicionada als resultats de les noves oposicions. Si més no, Andreví posà nova música a la dansa de "los

12. Es conserva a la Biblioteca de Catalunya (Secció de Reserva): villancico "Festivo aplauso".

13. Aquestes dades copiades de fonts originals per Leocadio Hernández-Ascunde en el seu *Estudio bio-bibliográfico de Don Hilarión Eslava* (pp.16-17), desacrediten molts altres biògrafs d'aquest músic que asseguren que fou proposat pel tribunal, únic en primer lloc, però injustament no escollit.

14. *Diccionario biográfico y bibliográfico de músicos y escritores de música*, pàg.71.

seises de Sevilla"¹⁵ (l'educació i instrucció de les quals era obligació del mestre de capella de la Catedral), i de fet, no li fou admesa la renúncia al càrrec per al qual havia estat escollit fins el 15 de setembre d'aquell 1830, quan ja havia estat proclamat per a la nova plaça. Malgrat la seva curta estada a Sevilla, Andreví mantingué sempre una gran cordialitat amb la Catedral Hispalense, enviant-hi posteriorment, les seves darreres i més significatives composicions, les quals eren rebudes i correspostes amb tot agraïment. Dos anys més tard (20-II-1832) el rellevaria, al càrrec de Sevilla, el segon classificat en les oposicions: Hilarión Eslava.

La plenitud. Francisco Andreví, mestre de la Capella Reial de Ferran VII

Abans de ser nomenat a Sevilla, concretament el 4 de març de 1830, ja s'anuncià, en la "Gaceta de Madrid", la convocatòria de les oposicions al magisteri de música de la Capella Reial i rectorat del "Colegio de niños cantores" de Madrid, vacant per mort del genovès Francisco Federici. En aquesta s'excloïen els seglars, la qual cosa desencadenà una polèmica (donat que no es tractava d'una plaça de catedral sinó de la corona espanyola) que desembocà a una nova convocatòria, el 25 del mateix mes i a través del mateix mitjà, ampliant l'admissió a tota persona "sense distinció de classe, estat ni edat". En realitat, però, calia tenir entre 30 i 50 anys, i presentar la partida de bateig i testimonials del propi prelat expressives de la seva conducta moral i política, tot abans del 30 d'abril. No cal dir que estem parlant de la plaça més desitjada, el càrrec més reputat al qual podia aspirar qualsevol músic espanyol: esdevenir el músic del Rei. És per això que optaren, en aquelles oposicions, 11 dels músics de més renom del moment, tals com Indalecio Soriano Fuertes, mestre de capella de la Catedral de Murcia (seglar), Ramon Carnicer, director de l'Opera Italiana i posteriorment catedràtic de composició al Real Conservatorio de Madrid (també seglar), el ja citat Hilarión Eslava, mestre de capella d'Osmá, Francisco Olivares, organista de la Catedral de Salamanca, Antonio Ibañez, mestre de capella del Pilar de Saragossa (i que ja havia coincidit amb Andreví en les oposicions de València), Antonio Pablo Honrubia (seglar), mestre de Guadix, Román Jimeno,

15. El principi del qual és publicat per J.Subirà en la seva *Historia de la música española*. pàg. 741

organista de l'Església de S.Isidro de Madrid, Alejo Mercé, mestre de capella de la Catedral de Lleida, a més de Tomás Genovés, Jaime Nadal (professors de música), i, naturalment, Francisco Andreví, recentment escollit mestre de capella a la Catedral de Sevilla. Els exàmens es desenvoluparen a Madrid els dies 21, 22, 24, 25 i 28 de maig, i el Patriarca de les Índies nomenà, per l'ocasió, tres examinadors: Alfonso Lidón, primer organista de la Capella Reial, Lorenzo Nielfa, mestre del Convent de l'Encarnación, i Francisco Gibert, mestre de les Descalzas Reales.

Gràcies a la detallada descripció que en féu el "Correo literario y mercantil de Madrid" de l'època¹⁶, podem conèixer en què consistiren les proves i exercicis. El 21 foren tancats els opositors a les 4 de la tarda, i cridats un a un per dirigir un fragment d'una missa (de Fortunati) mai interpretada a Espanya previs 3 minuts per estudiar-la. A continuació es féu el mateix amb una obra de "la música més antiga que es coneix en el gènere religiós per la seva anotació i temps ja fora d'ús". A les 10 del matí del dia següent se'ls entregà quatre antífones i un himne de vespres, perquè els presentessin compostats en castellà a les 4 de la tarda. A aquesta hora, hagueren de posar música a tres estrofes del Credo, a quatre veus, després del qual se'ls entregà un baix perquè hi afegissin tiple, contralt i tenor, a presentar l'endemà a les 11 del matí, dia considerat de descans. El dia 24, a les 9 del matí, hagueren de presentar una obra lliure en llatí, i a continuació se'ls sotmetia a un examen (20 minuts) d'acompanyament (recitat i ària) i transport. De seguida quedaren novament tancats per compondre un recitat i una ària, en llengua italiana, per tiple i acompanyament de baix continu. La prova reina tingué lloc l'endemà: a les dues de la tarda quedaren tancats durant 48 hores per compondre un himne de vespres i un salm, per orquestra complerta, amb condicions donades ("de molt mèrit") pel que fa a l'art de la composició musical¹⁷. Acabada aquesta prova el 27, el 28 es realitzà l'últim exercici que consistia en unes preguntes del cant pla,

16. I publicat per Mariano Soriano Fuertes en la seva *Historia de la música española*, pp.302 i ss.

17. A la Biblioteca de Catalunya (Secció de Reserva) es conserva aquest exercici: un himne "Deus tuorum militum" i un "Laudate Dominum" d'Andreví a 8 veus i orquestra. També hi ha el mateix exercici de Jimeno, Nadal, Honrubia, Genovés i Ibañez.

concretament "la relació que hi ha per agafar el to passant d'una antifona a una altra".

Crec que els papers oficials conservats a l'Archivo del Palacio Real de Madrid, poden posar justícia respecte a aquestes oposicions, després de moltes opinions i judicis parcials diversos. En acta de 29 de juny, el Patriarca de les Índies, escriu el veredict del jurat i la seva proposta pel nomenament, que correspon decidir al Rei. Havent examinat els exercicis, cada membre del jurat manifestà per separat la seva censura: Lidón proposà Soriano en primer lloc, Eslava en segon i Carnicer en tercer; Nielfa situà en primer lloc a Andreví, a Eslava en segon, i a Ibañez en tercer; mentre que Gibert proposà a Carnicer, a Eslava i a Andreví, en aquest ordre de prioritat¹⁸. La discòrdia en la primera posició fou resolta, pel Patriarca, amb la següent reflexió: pel que fa a Indalecio Soriano (que, d'altra banda, no havia obtingut cap tercera posició com els altres dos proposats pel primer lloc), el trobava poc apropiat, doncs "essent casat amb quatre fills, i els que podrà tenir" pot abandonar la seva tasca donant prioritat a l'educació dels seus propis fills per davant dels nens cantors del Col·legi, la qual cosa succeí "amb l'últim mestre que hi hagué casat"; pel que a Ramón Carnicer respecta, entèn que "ni se n'ha de fer menció d'ell en la proposta" donat que és públic i en coneixement del Patriarca, per "informes fidedignes", que fou "milicià de caballeria a Barcelona, compositor de himnes patriòtics i cançons depressives de la Autoritat Soberana,(...) acèrrim constitucional,...", referint-se a la revolució lliberal de 1820 que enderrocà la monarquia absolutista; de manera que només podia donar suport, en el primer lloc, a D. Francisco Andreví, de qui el Patriarca estava assabentat de la seva "exemplar conducta i recte mode de pensar". Proposà en segon lloc, per unanimitat del tribunal, a D. Hilarión Eslava (altre cop en segona posició darrera d'Andreví, a qui substituiria a Sevilla), i a D. Antonio Ibañez en tercera posició.

18. Aquests resultats fidedignes, extrets directament del papers oficials del Palacio Real, contrasten amb els que indica M.Soriano, segons els quals I.Soriano Fuertes hauria aconseguit dos vots en primer lloc i un en segon, mentre que Andreví n'hauria obtingut un en primer lloc, un en segon i un en tercer lloc.

Aquells "informes fidedignes" que condemnaven Carnicer, i que es conserven a l'Archivo del Palacio Real, foren demanats per la casa reial, "sota concepte de molt reservat", al Bisbe de Barcelona un, i a la Capitanía General l'altre, datats a 17 de juliol de 1830. Ambdós afirmaren, sobre Carnicer, la seva "constitucionalitat, exaltació revolucionaria, i aversió a l'estat eclesiàstic" així com la seva pertinença voluntària en el batalló constitucional anomenat "espolín", a més d'altres "sectes tenebroses". Contràriament, l'arquebisbe de València féu una declaració (16-IV-1830), testimoniant la condició d'Andreví d'"eclesiàstic de bona conducta moral i política" a més de fer la llarga relació de mèrits i ocupacions d'aquest músic. De res serví la carta que Carnicer adreçà al Rei (Aranjuez, 19-V-1830) en la qual esperava "defensar-se personalment" de l'opinió dels seus "enemics", i confiava que aquesta no influís en l'elecció del mestre de la Capella Reial. Al mateix temps que es nomenava Andreví nou mestre de capella, es resolgué (per real ordre de 29 de juny de 1830) que no s'admetés a cap oposició que hagués de proveir el magisteri de la Capella Reial, a Ramon Carnicer. Malgrat tot, això no privà que aquell mateix any fos escollit professor de composició del Real Conservatorio que impulsà especialment la reina M. Cristina.

Podríem dir que, davant la igualtat, prevalgueren les qüestions polítiques, o que, en realitat, quedà vigent la primera convocatòria que exclouïa els seglars, però ho deixarem amb la descripció dels fets que reflecteixen els citats papers.

D'altra banda, qui els havia de dir a aquells dos escolanets de la Catedral de la Seu d'Urgell, Andreví i Carnicer, veïns de Sanaüja i Tàrraga respectivament, que seguirien dues vides i estils musicals tan divergents (religiós un i teatral l'altre) i que rivalitzarien, anys més tard, per la plaça a la cort reial de Madrid! No tenim cap dada (cartes,...) sobre la relació entre aquests dos músics, retrobats a Madrid després d'una llunyana infància comuna.

Andreví tornà a Sevilla després dels exàmens, on rebé la notícia que el rei Ferran VII l'havia nomenat, per real ordre de 31 de juliol, "mestre de música de la Reial Capella i Rectorat del Reial Col·legi de nens cantors", reclamant que es presentés en la màxima brevetat possible per

jurar la plaça i començar a ocupar-la. Ràpidament, l'Arquebisbe de Sevilla escriví una recomanació als arquebisbes de tot Espanya per què allotgessin o facilitessin el trànsit per la seva diòcesi al recent nomenat mestre, que havia de presentar-se el més aviat possible a Madrid per servir al Rei (17-VIII-1830). Andreví jurà i prengué possessió del càrrec el 22 d'agost de 1830.

La Capella Reial havia estat, de sempre, un nucli musical molt important. A principis del segle XIX, trobem documentada l'extensa relació del personal que la conformava¹⁹: el mestre de capella, un substitut (supernumerari), 4 veus de tiple (nens), 4 contraltos, 4 tenors i 2 baixos (més alguns capellans d'altar i salmistes que s'hi incorporaven quan era necessari); 4 organistes (el primer dels quals suplía al mestre de capella), 3 baixonistes, 12 violins, 4 violes, 2 oboès, 2 flautes, 2 trompes, 2 "trompetes", 2 fagots, 3 violoncel·ls i dos contrabaixos; a més de 2 afinadors d'orgue, 2 copiants de música, 1 "apuntador i arxiver", 4 sagristans, 1 custodiador del reliquiari, 2 escombriaires, 1 "ostiero" (que subministrava les hòsties als membres de la Capella en les funcions religioses), i altres per les "ajudes d'oratori". El Col·legi de nens cantors l'integraven 10 places d'alumnes, el rector (el mateix mestre de capella), i tres professors: un ensenyava "l'estil italià" (pràctica?), un altre els "rudiments de música" (teoria?), i el darrer era el mestre de gramàtica llatina i exercia alhora de vicerector. Després de la invasió francesa arribaren temps difícils. Ja en l'època en què Andreví n'ocupava el magisteri, trobem un arranjamant per disminuir les despeses de la capella de música (ens atreviríem a situar-lo entre 1833 i 1834, per la formació de les seves obres datades). Així, trobem un cor de 3 veus per corda (un menys), 2 organistes (dels 4 que hi havia), 1 sol clarinet, 1 viola (si bé hi consten tercers violins), 1 violoncel (dels 3 anteriors), o solucions com ara que el segon oboè tenia "l'obligació de tocar la flauta" quan fos necessari, la reducció de salmistes i "sochantres" de 18 a 14, o la supressió dels baixons, la funció dels quals passava a ser obligació dels 2 fagots i el violoncel. Suposà un estalvi de 61.000 rals. El mestre de capella cobrava 25.000 rals (20.000 com a mestre de capella i 5.000 com a rector del col·legi de nens cantors), mentre que en els sous dels músics

19. Publicada per J.Subirà a *La música en la Real Capilla madrileña y en el Colegio de niños cantorcicos*, pp.20 i ss.

ens sorprèn la diversitat segons els instruments i posicions: així, mentre el salari del primer de cada corda en el cor era de 16.000 reals, el segon i tercer en cobraven 15.000 i 12.000 respectivament, i mentre als primers violins se'ls assignaven 14.000 reals, els tercers en cobraven 11.000, 10.000 la segona trompa, 5.000 l'afinador de l'orgue,... Pel que fa al Col·legi de nens cantors, només quedaven, a més del rector (mestre de capella), un capellà en funció de vicerector i un professor de "rudiments de música", despeses a les quals calia afegir 24.000 rals en concepte de la manutenció de 6 nens (vivien al Palacio).

A més, els esdeveniments polítics al país arribaren a la capella de música, i, per bé que en principi totes les places eren cobertes per oposició, l'alternança dels governs absolutistes i lliberals sacsejaren la Capella Reial. Així, mentre que amb l'ascens del poder absolutista de Ferran VII (1823) marxaren 56 membres de la Capella, altres tants cessaren amb la victòria lliberal del govern de la Reina M. Cristina (1833). És una mostra d'aquesta situació la carta que fa arribar el Patriarca de les Indies a Andreví, document qualificat de "molt reservat" i datat el 10 de desembre de 1831, en la qual pregunta al mestre de capella sobre les aptituds musicals d'un violoncelista (Julián Aguirre), així com la seva "conducta moral i política" i si és "vepentista".

Malgrat tot, Andreví desenvolupà una intensa tasca, composant un gran nombre d'obres per la Capella de música del Rei: diverses lamentacions, misses, unes completes, unes maitines a la nativitat del Senyor, quatre motets al Santíssim, un "Te deum",.... Com a pedagog, al Col·legi de nens cantors, s'hagué de familiaritzar amb la confusa i complicada "Geneuphonia" de Virués (militar dels exèrcits nacionals), únic text vàlid, segons real disposició, per als centres musicals docents espanyols, però finalment decidí escriure un tractat exclusivament per a l'ús dels seus alumnes amb l'objectiu de simplificar (respecte la Geneuphonia) l'ensenyament musical. Així nasqué el "Tratado teórico-práctico de armonia y composición" que conclugué el 9 de juliol de 1835. El 29 de setembre de 1833, però, moria el Rei Ferran VII, i a aquest fet dedicaria la seva principal composició de l'etapa madrilenya: la "Missa de réquiem", per les honres del Rei. L'estrenaria la Capella Reial (amb un ampli augment de personal, contractat especialment per

l'ocasió) els dies 9 o 10 de maig de 1834 a Madrid, sentint-se posteriorment (1848) a Barcelona.

Aquest fet trascendí, també, en la història del país. Com és sabut, la publicació per part de Ferran VII de la polèmica "Pragmàtica sanció", la qual permetia la successió al tron de la descendència femenina (concretament de la seva filla Isabel), desencadenà, a la mort del Rei, la "primera guerra carlina", pel desacord dels qui proposaven com a successor el seu germà Carles Maria Isidre de Borbó. Per combatre el conservadurisme carlí, la regenta M.Cristina (durant la minoria d'edat d'Isabel) s'envoltà dels lliberals més actius, impulsant un canvi d'aires en el govern.

La pau s'havia acabat, també, a la Reial Capella de música, i començaren els problemes. Els canvis a aires lliberals es materialitzarien en un ofici que el Patriarca de les Índies envià a Andreví el 9 de juny de 1834, pel qual s'acomiadaven de la capella "56 salmistes i professors de música (membres de la capella)"²⁰. A més, a causa de la guerra, es suprimí el Col·legi de nens cantors, destinant l'edifici a un hospital de colèrics. Mals temps.

Andreví no prengué part en les qüestions polítiques, afirmen molts biògrafs (Arteaga²¹, Pedrell, Soriano...), i continuà la seva vida modesta i austera. És ben probable ja que, pel seu estat de sacerdot (el clergat s'havia considerat un dels principals aliats dels carlins), era el primer susceptible de ser apartat de la capella pel règim lliberal, i malgrat això fou mantingut al càrrec només amb la rebaixa del sou del Col·legi de nens cantors que ja no existia ("nova planta" de 26 d'octubre de 1834). Soriano Fuertes (i Pedrell) explica força detalladament els problemes que li recaigueren al mestre de capella i les raons que l'obligaren a prendre una determinació: "pels disgustos que li ocasionà veure's convertit en blanc d'una enemistat injusta per professors als qui estimava com a companys i respectava com a capacitats excel·lents.(...) Per les circumstàncies i els compromisos en què es veia envoltat a conseqüència de

20. M.Soriano publica aquest ofici amb la relació dels 56 membres que havien de ser separats de la Capella a *Historia de la música española*, vol. IV, pp. 306-307.

21. *Celebridades musicales*, pàg.534.

l'ofici de la secretaria patriarcal que separava 56 professors i salmistes, la major part ancians que havien guanyat la plaça per rigorosa oposició, i respecte del quals se li ordenaven informes al mestre de capella". Així, sembla que els membres de la capella culpaven a Andreví dels acomiadaments per haver-ne fet informes negatius, segons les idees polítiques de cadascú. "Fet inexacte", continua Soriano (i també Pedrell) segons "documents verídics que així ho acrediten", doncs "cap culpa tingué Andreví en les determinacions que es prengueren, tan arbitràries i injustes". Altres disgustos pel mestre foren veure's parcialment ignorat un nou arranjament per la Capella proposat per ell mateix (on, per economitjar, ell era qui més sou es rebaixava), o la provisió de les noves places vacants sense la seva consulta²² ; tal fou el menyspreu.

Tots aquests fets sembla que afectaren fins i tot a la salut del mestre. Datat a 23 de juny de 1835, un metge certifica que "Francisco Andreví (...) pateix des de l'estiu passat d'una irritació nerviosa en les entranyes del ventre, la qual abandonada pot prendre un caràcter de gravetat, i per la curació de la qual li convé prendre banys de mar en algun dels punts de la costa del migdia", certificat que acompanyava la petició del mestre de rebre el permís d'absència per establir-se durant dos mesos a València i restablir la seva salut. A 2 de juliol se li concedí el permís amb la condició de deixar un substitut establert per quan no pogués suplir-lo l'organista. No es degueren resoldre els problemes al seu retorn, i el mateix Andreví, en una carta posterior, denunciaria ser víctima d'una "persecució que injusta i arbitràriament se li feia, (...) nascuda de la seva legítima resistència a pretensions irregulars"²³. Així que Andreví decidí prendre's una altra absència, però molt més llarga.

El 6 de juny de 1836, la Receptoría de la Capella escriu als superiors: "ni a les vespres d'abans d'ahir ni a la festivitat de Corpus, per matí i tarda, no ha concorregut Francisco Andreví, mestre de capella, ni se m'ha passat cap avís de trobar-se malalt. De les diligències que he fet practicar en averiguació d'on es trova, resulta (...) que el 18 de maig s'absentà d'aquesta Cort, dient-li a la seva cunyada i altres subjectes que anava per uns dies al poble de Hortaleza i que tornaria per la festivitat de Corpus.

22. Soriano publica cartes demostratives d'aquests fets a *Historia...*, pàg. 307.

23. Cartes conservades al Palacio Real, en el dossier d'Andreví.

Resulta que no existeix tal poble i s'ignora on es troba". Es trobava camí de l'exili: a França.

Sabuda la notícia, la Reina Governadora (M.Cristina) el destituí del càrrec el 6 de juny "sense sou ni consideració alguna", nomenant alhora D.Mariano Ledesma com a successor seu. Ledesma, natural de Saragossa, havia estat tenor primer de la Capella Reial (i professor de cant de la Infanta Carlota) fins que en fou separat amb la "neteja" de 1823, i s'havia exiliat a Anglaterra per les seves idees liberals, les mateixes que ara el situaven al capdavant de la Capella de música de la cort.

L'exili francès: Bordeus i París

Poca és la informació que tenim sobre l'època francesa de l'exili d'Andreví. Fou mestre de capella "honorari" (segons Borlignieux²⁴ i Pedrell) de la Catedral de St. Andreu de Bordeus, i malgrat no disposem de la data exacta del seu nomenament, caldria situar-lo al voltant de 1840 segons les testimonials de l'arquebisbe de Bordeus, datades el 14 de febrer de 1845²⁵, qui afirma en llatí que Andreví "ha exercit 5 anys les funcions musicals a la nostra diòcesi". Aviat gaudí de força acceptació en la capital, on en una crítica publicada el mateix 1840 al diari local "El Correu" sobre una de les solemnes funcions religioses a la Catedral on s'interpretaren un "Beatus vir" i un "In exitu" d'Andreví, acaba considerant-lo "el geni musical de l'Espanya", després d'afalagar les seves composicions²⁶. També l'arquebisbe qualificaria el seu exercici de director de la capella de música com "amb lloança i insigne perícia". Residint a la "Place Rohan nº 5" de Bordeus, és probable que el mateix any 1845 en què foren escrites les testimonials de l'arquebisbe, deixés aquesta ciutat, donada la seva redacció en passat, com a carta de bona referència per una nova plaça (de la mateixa manera que ho havia fet l'arquebisbe de València o el vicari de Sta. Maria del Mar). No fou però, si no li fallava la informació a P. Piferrer, abans del 27 de març, quan en

24. *Leandro Garcimartin et l'orgue des Carmes Chaussés de Madrid*, pàg. 46.

25. Publicades per J.Lopez Calo en el *Catàlogo musical del Archivo de la Sta. Iglesia Catedral de Santiago*, pàg. 236.

26. Publicat per A.Elias de Molins en el *Diccionario bio-bibliografico de escritores y artistas catalanes del s.XIX*, pàg. 81.

una crítica al Diario de Barcelona, aquest afirma que Andreví "desempenya, ara, el càrrec de mestre a la Catedral de Bordeus".

La més prolífica i avançada empresa de la impressió musical francesa, respecte l'espanyola, li permeté de publicar algunes de les seves obres, tals com la "Messe solennelle" a tres veus en do major (ed.Vidal, Burdeus), la "Messa a otto vocci" (Imprimerie Musicale, Paris), o tres volums titulats "Recueil de cantiques et de motets religieux", a més de l'esdevingut famós "Stabat mater" (Mme.Canaux, Paris) dedicat a l'Infant Sebastian Gabriel.

La primera notícia del mestre que trobem a París és una carta que adreça a la Cort espanyola reclamant, "trobant-se en l'actualitat amb escassos recursos per atendre la seva subsistència", que se li paguin els mesos de març, abril i 18 dies de maig de 1836 que no va cobrar en "veure's forçat a absentar-se'n". L'escrigué el 5 de juny de 1846 des de l'església de Saint Pierre a Chaillot de París, on exercí d'organista. La petició fou desestimada, com ho foren també les gestions que el seu encarregat a Madrid, Magín Jardín (membre de la Capella Reial), féu posteriorment en el mateix sentit. El 1848 li publicaren, tant a Barcelona com a París, el tractat d'harmonia i composició, donant-lo a conèixer més enllà dels seus propis alumnes per als quals havia estat concebut. Aquell any remeté, a través del seu encarregat a Barcelona Francisco Tusquets, la partitura de la seva Missa de rèquiem a la Sociedad Filarmónica de dita ciutat, la qual en agraïment li envià (3-VIII-1848) un diploma de "soci artista corresponsal" de la societat. Segons una carta²⁷ que Andreví adreçà des de París al senyor de Pedrolo, a 5 de juny de 1847, i després de parlar d'unes Maitines dedicades al Santíssim Misteri de Cervera que composà el 1836 (i que no es conserven, que sapiguem), li comenta a aquest que se li ha ofert "dirigir el cant en una església de València", però que encara no sabia què fer; finalment desestimaria la proposta. No faria el mateix, però, amb una segona proposta: la de dirigir l'Escolania de l'església de Nostra Senyora de la Mercè de Barcelona. Amb el seu retorn, el primer vicari de l'església de Saint Pierre de Chaillot féu l'acostumada carta de bona referència sobre Andreví (6-I-1849), qui "en

27. Conservada a l'arxiu particular Cinca de Cervera.

tot el temps que ha estat en dita parròquia de Chaillot, ha gaudit de l'estima i la confiança dels seus companys, com a bo i digne eclesiàstic"²⁸.

El retorn a Barcelona. L'escolania de la Mercè

Ja des de 1844 havia arribat al govern espanyol el que després s'anomenaria la "dècada moderada", representada per Narváez, que oferiria l'amnistia per tots aquells exiliats en el període lliberal anterior. Andreu, ja temptat anteriorment a tornar a Espanya, es decidí a fer-ho el 1849. Desconeixem la data exacta del seu retorn. Fargas diu que arribà a Barcelona el setembre d'aquell any, la qual cosa és perfectament verosímil, però també seria creïble la data d'1 d'agost, a partir de la qual se li abonà posteriorment la jubilació. El cert és que el 2 de novembre, Andreu ja es trobava a Barcelona, des d'on escrivia a Madrid suplicant ser acollit a l'amnistia. Concedida aquesta, sol·licità ser classificat com a jubilat de la Casa Reial (corresponent-li el 12% del major sou gaudit), la qual cosa no li fou concedida fins al 6 de desembre de 1851, havent certificat prèviament la seva declaració de fidelitat a la reina Isabel II i a la Constitució (7-V-1851). Tant havien canviat les relacions d'Andreu amb el govern moderat que fins i tot se li abonà el sou dels mesos de març, abril i 18 dies de maig de 1836 que tant havia reclamat (gener de 1851). En mostra d'agraïment, Andreu enviaria al mestre de la Capella Reial d'aquell moment, el ja conegut Hilarión Eslava, algunes de les seves darreres composicions: els responsoris de nativitat, tres lamentacions de Setmana Santa i una missa de difunts, tal com acusa el rebut del mateix Eslava a 17 de juliol de 1850.

El 16 de maig de 1849 moria a Barcelona el pare Ferreras, director de l'Escolania de l'església de la Mercè d'aquesta ciutat, en la qual havia servit 35 anys elevant-la a un molt bon nivell, que li donaria reputació arreu de l'estat, a més del prestigi d'haver format un planter de futurs bons artistes. Vacant la plaça i desitjant recomposar l'escolania, se li oferí el càrrec al mestre Andreu que llavors es trobava a París. Ja a Barcelona, el 25 de setembre del mateix any li concediren (renovaren) la

28. Conservada entre els papers de la Biblioteca Nacional, demostra aquesta ocupació d'Andreu, no mencionada en cap anterior biografia.

llicència per dir missa (donat el seu llarg exili), i el 29 de gener del següent 1850 fou nomenat mestre de la Capella de música d'escolans de l'església de Nostra Senyora de la Mercè (pertanyent a la parròquia de St. Miquel). En el nomenament s'especifiquen les seves funcions, obligacions i condicions: com a mestre de la capella, havia d'ensenyar la música vocal i instrumental a un cor de 12 nens i alguns joves per servir en les funcions setmanals i les altres que disposin els obrers de la parròquia. Havia, també, de compondre les obres de música religiosa que fossin necessàries, amb el compromís que quedessin a l'arxiu parroquial, per fer una capella distingida, procurant augmentar-ne el nombre i esplendor. Se li proporcionava un allotjament moblat a l'antiga escolania, i se'l proposaria pel benefici de St. Domingo, a més de cobrar, com a mestre de l'escolania, 300 lliures catalanes anuals. També en aquesta ocasió el bisbe de Barcelona certificà els seus mèrits i la seva bona conducta, afirmant que actualment dirigia la Capella de música d'escolans de la Mercè "a satisfacció de tothom" (5-II-1852).

A finals de l'any 1850 (13 de desembre) fou nomenat "individu" de la comissió artística consultiva de la Sociedad Filarmónica de Barcelona (fundada l'any 1844 pel ja conegut A. Fargas, entre d'altres), orquestra que oferia una regular programació musical i que ja havia interpretat algunes de les seves obres. Si bé ja el 4 de juliol de 1850 el duc de l'Almenara Alta i patró d'un benefici eclesiàstic fundat en l'església parroquial de St. Miquel, proposà a Andreví per suplir la plaça que deixà vacant la mort de l'anterior beneficiari Cayetano Viñas, no li fou concedit pel bisbe de Barcelona fins a 20 d'agost de 1852, essent-ne investit el 30 del mateix mes.

Perpiñan dedueix, per unes cartes d'Andreví al mestre de capella de Sogorb d'aleshores (Sr. Lacruz), que "aquell compositor genial que tantes obres composà i de tant mèrit, que havia prestat serveis tan valuosos a l'art musical i que havia disfrutat d'excel·lents col·locacions, passà els seus últims anys en la major indigència". No sabem si és exagerada aquesta afirmació, ja que, en principi, Andreví cobrava la jubilació de la Casa Reial i l'assignació de mestre de l'escolania, a més del benefici eclesiàstic, però és difícil valorar-ho amb certesa.

"Malgrat el seu actiu treball i el pes dels anys, gaudia el mestre Andreví d'una salut i robustesa poc comuns a la seva edat; mes el matí del dia 23 l'escometé una pulmonia fulminant a la qual sucumbí en poques hores, deixant d'existir a la tarda del mateix dia i poc després d'haver complert els 67 anys, quan estava a punt de ser nomenat canonge, dignitat la qual se li havia promés en just premi dels seus mèrits i serveis". Així descrivia Antonio Fargas, en la necrològica del Diario de Barcelona, la mort del nostre músic. Fou el 23 de novembre de 1853 "al carrer Obradors nº4 de la parròquia de St. Miquel"²⁹. En la partida de defunció conservada entre els papers del Palacio Real de Madrid, hi consta que, natural de la vila de Sanaüja, morí d'apoplèxia, havent fet testament, el qual era en poder del notari D. Cecilio López Fabra.

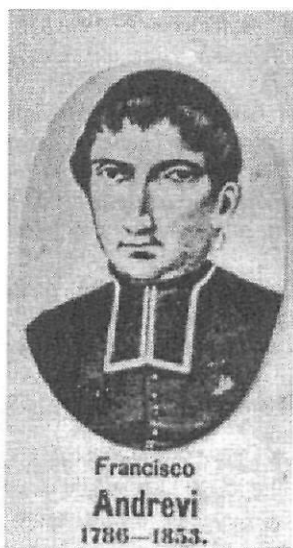
Pel que fa a l'escolania de la Mercè, la direcció de la qual deixava vacant la seva mort, fou proposat i escollit per unanimitat, un company d'Andreví ja dels estudis: Bernardo Calvó Puig.

Fou enterrat el dia 25, prèvia cerimònia a l'església de la Mercè, en el nínxol núm. 1979 de la tanca del departament primer del "cementiri antic de Barcelona", avui anomenat cementiri de l'Est (o del Poble Nou), segons consta en el registre d'aquest centre funerari. Sense cap làpida, només es podia llegir un rètol borrós que deia "Propiedad de Doña Maria Antonia Andreví y Ferrer" (segons Pedrell i Elías). "Inexplicable abandono i incúria, tractant-se d'un mestre compositor que gaudeix a Espanya i a l'extranger de justa i merescuda fama", diu Antonio Elías de Molins, qui en el seu Diccionario transcriu el discurs que pronuncià Antonio Fargas i Soler en donar-se sepultura a les restes d'Andreví: "(...)En aquest moment, em sigui permès manifestar només en nom de l'art musical, els dignes representants del qual m'estan escoltant, que Andreví, que malgrat el seu vast saber i rellevant mèrit de compositor,(...) en el seu últim terç de vida es veié precisat a acceptar, per atendre la seva subsistència, un altre lloc més humil en l'art, si bé no indigne d'ell (l'escolania de la Mercè), la seva memòria serà imperible entre els seus compatricis i el seu nom (...) quedarà consignat amb caràcters indelebles

29. Segons els papers conservats a l'arxiu de Sta. Maria del Mar.

en els nostres annals de l'art, i la història li reserva una pàgina digna d'ell".

Que serveixin aquests fulls de dita pàgina en la nostra més propera història de la música.

Bibliografia

- ANGLÉS, Higiní (i Joaquim Pena). *Diccionario de la Música Labor*, ed. Labor, Barcelona, 1954.
- ARTEAGA y PEREIRA, Fernando de. *Celebridades musicales*, ed. Torres y Seguí, Barcelona, 1887.
- BALDELLO, Francisco. *Sta. Maria del Mar*, a "Anuario Musical" n°XVII, ed. Instituto Español de Musicología del CSIC, Barcelona, 1962.
- La música en Barcelona*, Librería Dalmau, Barcelona, 1943.
- BOURLIGUEUX, Guy. *Juan Bros*, a "Archivos Leoneses", n°49, ed. Centro de Estudios e Investigación "San Isidoro", León, 1971.
- Leandro Garcimartin et l'orgue des Carmes Chaussés de Madrid*, a "Melanges de la casa Velazquez", vol. IV, de. Centre National de la Recherche Scientifique, París, 1968.
- CARRERAS BULBENA, J.. *El oratorio musical*, Tip. L'Avenç, Barcelona, 1906.

- CLIMENT, José. *Fondos musicales de la Region Valenciana*, vol. I, II, III, IV, ed. Diputació Provincial de València, Institución Alfonso el Magnánimo, Caja de Ahorros y Monte de Piedad, València, 1984.
- ELIAS de MOLINS, Antonio. *Diccionario bio-bibliográfico de escritores y artistas catalanes del s.XIX*, vol. I, Imp. Fidel Giró, Barcelona, 1889.
- FARGAS y SOLER, Antonio. *Necrología*, a "Diario de Barcelona", Barcelona, 28-XI-1853.
- Crítica*, a "Diario de Barcelona", Barcelona, 29-IV-1850.
- FÉTIS, F.J.. *Biographie universelle des musiciens*, vol. I, de. Librairie de Firmin-Didot, París, 1881.
- GARCIA MARCELLAN, José. *Catálogo del Archivo de música del Palacio Real*, ed. Consejo de Administración del Patrimonio Nacional, Madrid, 1930.
- HERNANDEZ ASCUNDE, Leocadio. *Estudio bio-bibliográfico de Don Hilarión Eslava*, ed. Instituto Español de Musicología del CSIC, Pamplona, 1978.
- LAVIGNAC, A.. *Histoire de la musique*, vol. 75 (España y Portugal), ed. Librairie Delagrave, París, 1920.
- LOPEZ CALO, José. *Catálogo musical del Archivo de la Santa Iglesia Catedral de Santiago*, ed. Instituto de Música Religiosa, Cuenca, 1972.
- Andrevi* a "Grove's", vol. I, ed. Macmillan Publishers, London, 1989.
- MIRO BACHS. *Cien músicos*, Col·lecció Mozart, de. Ave, Barcelona, 1955.
- MORA i POTENSA, R.. *Segarrens ilustres*, a "Segarra" nº160, Cervera, 2a. quinzena de gener de 1951.
- PARADA y BARRETO, José. *Diccionario técnico, histórico y biográfico de la música*, ed. B. Eslava, Madrid, 1868.
- PEDRELL, Felip. *Diccionario biográfico y bibliográfico de músicos y escritores de música*, ed. V. Berdós, Barcelona, 1897.
- PERPIÑAN ARTIGUEZ, José. *Cronología de los maestros de capilla de la Santa Iglesia Catedral de Segorbe*, a "La música religiosa en España" any II, nº24, Boletín del Arzobispado de Madrid-Alcalá, desembre 1897.
- PIFERRER, Pablo. *Crítica* a "Diario de Barcelona", Barcelona, 21-XI-1831 / 27-III-1845.
- RICART MATAS, J. *Diccionario Biográfico de la Música*, ed. Iberia, Barcelona, 1966.
- SALDONI, Baltasar. *Diccionario bio-bibliográfico de efemérides de músicos españoles*, ed. A.Pérez, Madrid, 1868. Edició ampliada del Ministerio de Cultura, Madrid, 1986.
- SORIANO FUERTES, Mariano. *Historia de la música española*, vol. IV, ed. Martín y Salazar, Madrid, 1855.
- SUBIRÁ, José. *Historia de la música española*, vol. IV, ed. Salvat, Barcelona, 1958.
- Pretéritos músicos hispánicos*, nº XI, a "Boletín de la Real Academia de San Fernando", Madrid, 1er.semestre de 1965.
- La música en la Real Capilla madrileña y en el Colegio de Niños cantorricos*, a "Anuario Musical", nº XIV, ed. Instituto Español de Musicología del CSIC, Barcelona, 1959.